



Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Yttrande avseende betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd, SOU 2024:56

Sammanfattning

Länsstyrelsen Gotland delar utredningens slutsats om att konkurrenskraften hos Sveriges animalieproducenter med utgångspunkt i investeringsvilja är låg vilket bidrar till långsam utveckling inom både djurvelfärd, hållbar omställning, nya tekniker samt arbetsmiljö. Att primärproduktionen brottas med brist på lönsamhet är också ett allvarligt hot mot försörjningsberedskapen och ökar vår sårbarhet.

Reglering för ökad djurvelfärd måste vara lönsamt annars blir kraven kontraproduktiva för livsmedelsproduktion. Djurvelfärdsersättningar behöver därför ökas samt bli mer rättvisa och inte bara innebära en ersättning för extra arbete utan också en viss överkompensation.

Liksom utredningen tar upp vill Länsstyrelsen Gotland understryka att konkurrenskraften för svenska djurhållare inte huvudsakligen utmanas av svensk djurskyddslagstiftning, utan snarare den sammantagna regelbördan och kontroller från många olika myndigheter. Att i första rummet föreslå sänkta djurskyddskrav ger tveksam effekt. Länsstyrelsen Gotland menar att fokus i stället bör ligga på att minska producenternas administrativa börda och inte tumma på den svenska ambitionen om ett starkt djurskydd.

Vidare anser Länsstyrelsen Gotland att den enskilt viktigaste frågan för stärkt djurskydd och konkurrenskraft är att EU:s djurskyddsregler efterlevs av alla medlemsländer och att de djurvelfärdsersättningar som delas ut utgår från ett likvärdigt minimikrav.

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om ändring i djurskyddsförordningen (2019:66)

Förändring av 2 kap 3 § DL – undantag från beteskravet för mjölkkor i lösdrift

Länsstyrelsen Gotland tillstyrker förslaget med villkor att krav ställs på lösdriftens utformning och miljö.

Förslaget grundar sig på antagandet att svenska lösdrifter över lag är av hög kvalitet. Erfarenheten är dock att det är stor variation i inomhusmiljö och komfort för djuren. Förslaget innebär att lösdrifter av sämre kvalitet kan dra fördel av att beteskravet försvinner, med sämre djurvelfärd som följd. Tas beteskravet bort bör kraven på lösdrifter stärkas. Speciellt avseende utrymme för rörelse, luftkvalitet, underlag i skrapgångar, hur väl liggbåsen är anpassade och hur kornas liggkomfort är. Undantaget bör inte vara generellt utan villkoras i likhet med hur dispens ges för lägre avvänjningsålder hos smågrisar. Detta är ett effektivt sätt att garantera bibehållet djurskydd. Villkoret skulle till exempel kunna utformas som ett kontrollprogram i likhet med "Utegångsdjur utan ligghall" där man bedömer kornas djurskyddsmässiga förutsättningar för att hållas utan betesdrift.

Hållandet av tjurar i spaltbox ger perspektiv på synen att djur i lösdrift kan undantas från beteskrav. Att argumentera för att termen lösdrift generellt ska ge undantag för beteskravet leder till ett olyckligt generaliserande. För övrigt anser Länsstyrelsen Gotland att spaltsystem för tjurar inte uppfyller kriterierna för att nötkreatur ska kunna utföra sina naturliga beteenden trots att det anses vara en lösdriftsform. Sverige bör därför utvärdera ett förbud av nybyggnation av dessa system.

Dagens beteskrav är dessutom mycket svårt att kontrollera, vilket leder till godtyckliga bedömningar då kontrollen kräver flera återkommande besök i vissa produktioner. Ett tänkt djurvelfärdsstöd skulle kunna kompletteras med tydligare krav på betet som gör det enklare att kontrollera.

Länsstyrelsen Gotland ser positivt på möjligheten till extra djurvelfärdsersättning för bete i det fall kravet tas bort. Det bör dock

säkras att detta är möjligt från EU, innan beteskravet slopas.

Förändring av 2 kap 17 § DL – godkännande av virtuella staket
Länsstyrelsen Gotland tillstyrker förslaget.

Gotland har många marker med höga naturvärden varav delar är svåra och kostsamma att stängsla. Att ha möjlighet till virtuella staket skulle skapa nya förutsättningar för att beta marginalmarker som hittills varit svåra att vårda på grund av tillgänglighet eller begränsningar för stängsling. Länsstyrelsen kan även se en utökad möjlighet för flexibla och korta betesperioder i känsliga områden där stängsling inte varit ekonomiskt motiverat. Flexibiliteten i betesresursen gynnar direkt flora och fauna i känsliga miljöer genom ökad blomning som en konsekvens av enklare styrning över betesmarkens återhämtningsperioder. Förslaget öppnar dessutom för ett attraktivt friluftsliv med ännu fler betade marker även om det ställer krav på skyltning när människor kan röra sig mer fritt i områden med betande djur.

Ett godkännande av virtuella stängsel leder också till bättre möjligheter för betesrotation, vilket kan vara nödvändigt vid väderfenomen som torka och översvämning. Regionalt är det en viktig fråga för Gotland som ofta drabbas av torra somrar med begränsad tillgång på beten. Med användandet av virtuella staket kan djuren enklare flyttas dit maten finns och utnyttja växande grödor på bästa sätt. Resurseffektiviteten i betet gör på sikt animalieproduktionen mindre sårbar vilket är viktigt inte minst ur ett perspektiv på livsmedelsberedskap.

Länsstyrelsen Gotland ser också många positiva effekter på djurskyddet på individnivå där djurhållaren i realtid kan se var djuren befinner sig i en applikation i mobilen. Appen underlättar också den dagliga tillsynen när djuren ska räknas och visuellt blir det tydligt att ett djur av flera hundra avviker från flocken, vilket är extra värdefullt för får. Om ett djur inte rör sig inom fyra timmar skickas därutöver ett larm till djurhållaren. Skulle ett djur bli liggande på ett stort bete går det snabbt att lokalisera det liggande djuret med hjälp av mobiltelefonens app. En negativ aspekt torde vara att priset för utrustningen i form av halsband är högt, men det kommer sannolikt att minska när en marknad finns.

Förändring av 6 kap 3 § DL – koncentration av förprovningen

Länsstyrelsen Gotland avstyrker förslaget.

Länsstyrelsen Gotland ser vissa fördelar men framför allt tydliga risker med förslaget om koncentration av förprovningen.

En koncentration skulle ge möjlighet till högre kompetens, mer samsyn samt större kollegialt utbyte och stöd för handläggarna. För ett litet län som Gotland, som hanterar 10–20 förprovningar per år, skulle en koncentration innebära kompetensökning framför allt för fjäderfä och gris. Länsstyrelsen Gotland anser dock att nämnda utvecklingsbehov även kan ske inom ramen för ett utvecklat samarbete mellan länsstyrelser.

Vidare anser Länsstyrelsen Gotland att näringens perspektiv måste beaktas. Näringen uttrycker fördelar av att ha närhet till sin myndighet vilket en koncentration kommer att försämra. I samband med nybyggnation berörs oftast andra enheter på länsstyrelsen avseende kulturmiljö, dispenser för avverkning av ädellövträd samt natur- och biotopskydd. Skulle en koncentration av förprovningen ske kommer samarbetet mellan olika enheter på länsstyrelserna väsentligen försvåras med risk för en utdragen och byråkratisk process mellan myndigheter. Idag startar samverkan mellan enheterna på Länsstyrelsen Gotland av förprövaren när ärendet om planerad byggnation inkommer. Genom förprövarens lokala kunskaper och kontakt med andra enheter kan sökanden få kunskap om vilka övriga dispenser eller tillstånd som behövs från Länsstyrelsen som myndighet. Inom ramen för regeringsuppdraget att förenkla för företag planerar Länsstyrelsen Gotland att ytterligare underlätta kontakter och handläggning vid nybyggnation vilket inte alls skulle vara möjligt på samma sätt vid en koncentration.

Länsstyrelsen Gotland anser att det är rimligt att införa kompetenskrav vid förprovning utifrån att det är en tvingande process som har stor inverkan på djurskydd och smittskydd. Smittskyddskompetens bör därför ingå i ett sådant kompetenskrav.

4. Konkurrenskraft och djurskydd

4.10 Utredarens överväganden och förslag – områden utanför djurskyddsområdet

Länsstyrelsen Gotland har synpunkter på punkt 7, 8 och 9.

Punkt 7

Länsstyrelsen Gotland anser att det är rimligt att se över möjlighet till ersättningar för smittskyddsförebyggande åtgärder eftersom detta arbete förebygger en ovanlig händelse, dvs det är ett merarbete som därför inte alltid är direkt lönsamt. Sådana ersättningar byggs med fördel in i djurhälsoprogram av typen "smittsäkrad besättning". Smittsäkrad besättning saknas i dagsläget för djurslagen får och get, vilket bör ses över. Genom att koppla ersättningar till krav inom djurhälsoprogram delas ansvaret på kontroll mellan myndighet och näring vilket gör att fler företag blir kontrollerade. Genom ett ökat antal kontroller utökas tryggheten i det nationella smittskyddet. Frivillig anslutning ger dessutom större följsamhet och kontrollprogrammen kan med fördel kombineras med rådgivning, något som kontrollmyndigheterna varken får eller ska utföra. Huvudmän för kontrollprogram i näringens regi bör däremot revideras i större utsträckning av myndigheter än vad som sker idag.

Punkt 8

Länsstyrelsen Gotland motsätter sig förslaget om längre besöksintervall på gårdar med ViLA får. Djurhållare med får är en heterogen grupp med ett antal stora och många mindre besättningar där kunskap och management varierar enormt. ViLA får har idag åtta veckor som maxtid mellan veterinärbesöken. Att förlänga intervallet för ViLA får innebär ännu mindre veterinär närvaro på de gårdar som kanske mest behöver professionell kunskap och rådgivning. Även i stora fårbesättningar där sjukdomar till antalet är fler, riskerar längre besöksintervall att påverka djurhälsan negativt. Dessutom medger nya föreskrifterna på ViLA området möjligheten att utföra vissa besök digitalt.

Däremot anser Länsstyrelsen Gotland att intervallet för besök inom ViLA-mjolk skulle kunna jämnas ut till krav på besök varannan vecka oavsett besättningsstorlek och sträckas ut till var tredje eller fjärde vecka vid uppfyllda villkor enligt 5 kap 29 § SJVFS 2023:21.

Länsstyrelsens ställer sig också positivt till att alla mjölkgårdar som klarar djurskyddsdeklarationens krav och vill använda arbetssättet ViLA ska ha möjlighet att ansluta sig.

Länsstyrelsen Gotlands län ställer sig negativt till att djurägare själva ska behandla kor med kalvningsförlamning på annat sätt än som redan görs idag med tillskott och injektioner under huden. Att låta djurägare ge kor kalklösning i droppform direkt i blodet innebär stora risker för djurvälfaerden. Påtaglig risk finns för infektioner,

kramper och död då kalk bland annat påverkar hjärtats funktion. Kalvningsförlamning är dessutom en diagnos som går att minska förekomsten av genom kontinuerlig anpassning av foder och rutiner för djuren, inte bara under laktation. Om problemet är veterinärbrist så bör den frågan i stället angripas från annat håll.

Punkt 9

Förslaget om att husdjurstekniker ska kunna behandla fertilitetsstörningar förutsätter enligt Länsstyrelsen Gotlands bedömningar att yrkeskategorin bör inkluderas i begreppet djurhälsopersonal för att kompetens och krav såsom journalföring ska uppfyllas. Konsekvensen av förslaget bör inte bli omfattande med tanke på att husdjursteknikerna idag är väldigt få till antalet.

4.12 Utredarens överväganden och förslag – konkurrenskraft och djurskyddskrav

Länsstyrelsen Gotland har synpunkter på punkt 1-3 och 7.

Punkt 1 och 2

En tydlig produktionsfrämjande åtgärd skulle vara att utveckla samarbetet mellan kontrollprogram och myndighetsutövning. Myndigheterna bör tillåtas ta del av resultat från kontrollprogram och certifieringsorgan för att effektivisera sina resurser till att kontrollera områden med brist eller områden som inte kontrolleras genom andra aktörers försorg.

Punkt 3

Målstyrda regler ger flexibilitet men försvårar likabehandlingen och är ofta mindre tydliga för producenterna. Den administrativa bördan är en större belastning än regelmängden varpå fokus bör ligga på samarbete mellan olika myndigheter och branschorganisationer i stället för regelmängden inom djurskyddsområdet specifikt. Länsstyrelsens djurskyddskontroller bidrar väldigt lite till arbetsbördan då kontrollintervallen generellt överstiger 10 år.

Som ett led i att ta fram underlag för en mer målstyrd djurskyddslagstiftning anser Länsstyrelsen Gotland att SCAW/SLU ska uppdras att till exempel föreslå produktionsparametrar med koppling till djurvelfärd som kan användas och objektivt mätas i olika produktionssystem så som utslagsålder, hasskador, liggtid osv. Den här typen av data skulle kunna användas som alternativ till att uppfylla vissa exakta villkor.

Punkt 7

Ett undantag för mjölkkor i lösdrift från beteskravet behöver kompletteras med villkor på lösdriftens utformning och bibehållen djurvälstånd. För motivering se punkt 1.1 Förslag till förordning om ändring i djurskyddsförordningen (2019:66).

4.14 Utredarens överväganden och förslag – djurskyddet i EU och globalt

Länsstyrelsen Gotland har synpunkter på punkt 1 och 2.

Punkt 1

Angående arbetet med EU:s nya djurskyddslag och specifikt kring regelverket för transport av djur så anser Länsstyrelsen Gotland att en höjning av lägsta ålder för transport av kalvar skulle få en omfattande positiv effekt på antibiotikaförbrukning i kalvuppfödningen. Länsstyrelsen Gotland anser att denna fråga är något Sverige bör arbeta med och argumentera för.

Punkt 2

Länsstyrelsen Gotland anser att den enskilt viktigaste frågan för stärkt djurskydd och konkurrenskraft på samtliga plan är att EU:s djurskyddsregler implementeras och efterlevs av alla medlemsländer.

5. Djurskyddskravens påverkan på djurhälsa och läkemedelsanvändning

5.5 Utredarens överväganden och förslag

Länsstyrelsen Gotland har synpunkter på punkt 1.

Punkt 1

Länsstyrelsen Gotland ställer sig positiva till förslagen med tillägget att uppdraget till SVA även bör innefatta studier av skillnader i antibiotikaanvändning mellan olika produktionsformer.

6. Förprovning av djurstallar

6.9 Utredarens överväganden och förslag

Kravet på förprovning av djurstallar

Länsstyrelsen Gotland instämmer i att förprovningen ska behållas men förbättras och förenklas.

Förprovningens omfattning

Smittskyddet är mycket viktigt och bör alltid ingå vid förprovning. Om ett ekonomiskt stöd ges för smittskyddssamråd bör rimligen resultatet av ett sådant även följas vilket är frivilligt idag. Det bör också ställas kunskapskrav på den veterinär som deltar i ett smittskyddssamråd.

Handläggning och beslut koncentreras, kompetens och rättssäkerhet stärks

Länsstyrelsen Gotland anser inte att förprovningen ska koncentreras till de sex civilområdesansvariga länsstyrelserna. Besiktningen bör fortsättningsvis ligga kvar på de enskilda länsstyrelserna. Länsstyrelsen Gotland ser positivt på kompetenskrav, utbildningar och kurser inom lantbruksbyggnader och djurmiljö. En uppenbar risk med koncentration av förprovningen är längre handläggningstider och mer byråkrati vid nybyggnation som involverar flera enheter på länsstyrelsen så som natur- och biotopskydd med mera. Något som Länsstyrelsen Gotland upplever rimmar illa med uppdraget att förenkla för företag.

Förprovningen förenklas

Länsstyrelsen Gotland anser att skyldighet för länsstyrelserna att erbjuda djurägare ett digitalt eller fysiskt förmöte vore bra. Ett förmöte underlättar för producenter att ta kontakt genom att de har ett ansikte på handläggaren samtidigt som mötet kan förebygga eventuella missförstånd. Möjlighet att ställa frågor från båda håll är värdefullt och stärker känslan av närhet till myndigheten.

Länsstyrelsen Gotland ser positivt på att se över undantag från förprovning. Det är dock viktigt att de befintliga undantagen då utvärderas och att undantagen i så fall ingår vid en besiktning. Att förprovade byggnader ska undantas krav på besiktning känns inte relevant. Ska byggnaden inte besiktigas försvinner vitsen med förprovning eftersom besiktningen genomförs som en åtgärd för att kontrollera att stallet är byggt enligt ansökan. I så fall vore det bättre med bara en enkel anmälan till länsstyrelsen om kommande byggnation.

För övrig motivering hänvisning till punkt 1.1 Förslag till förordning om ändring i djurskyddsförordningen (2019:66).

7. Innovation och forskning

7.13 Utredarens överväganden och förslag

Länsstyrelsen Gotland har synpunkter på punkt 1, och 8–10.

Punkt 1

Länsstyrelsen Gotland anser att det är viktigt att ta vara på den befintliga forskningen och arbeta med att föra ut resultaten så att det kommer djurhållare till nytta.

Punkt 8

Det är viktigt att det budgeteras för teknikutveckling och ökad digitalisering även hos myndigheter. Användarvänliga e-tjänster och mobilapplikationer kan minska den administrativa bördan för djurhållaren och underlätta för djurägaren att göra rätt och myndigheten att uppnå sina syften.

Punkt 9

Länsstyrelsen Gotland ser mindre positivt på att ta bort godkännandet av ny teknik. Länsstyrelsen Gotland föreslår att staten i stället borde använda RISE kunskapsnav för prövning av ny teknik.

Punkt 10

Länsstyrelsen Gotland ställer sig positiva till virtuella stängsel, se motivering under punkt 1.1 Förslag till förordning om ändring i djurskyddsförordningen (2019:66).

8. Kontroller och administrativ börda

8.7 Utredarens överväganden och förslag

Punkt 1

Länsstyrelsen Gotland ser positivt på kalibreringar avseende djurskydd som även omfattar branscherna. Att branscher och myndigheter håller samma nivå ger en mer förutsägbar kontroll. Producenterna får en ökad tydlighet och förståelse för hur regelverken ska tolkas. Även certifieringsorgan bör erbjudas medverka i kalibreringen.

Länsstyrelsen Gotland anser att ett praktikkrav för djurskyddshandläggare bör övervägas. Kravet på praktisk erfarenhet av det man kontrollerar skulle skapa större trygghet hos kontrollobjektet och bidra till likabehandling.

Punkt 2

Länsstyrelsen Gotland ser även positivt på en uppdatering av vägledningen för djurskyddskontroll på slakteri. Den har sedan 2016 blivit avsevärt bättre men är i behov av en översyn. Vidare bör ett robust nationellt referensmaterial skapas som finns kvar även om befintlig personal omsätts.

Punkt 3

Länsstyrelsen Gotland gör bedömningen att det inte är resursmässigt möjligt att officiell veterinär kan erbjuda en avstämning inför transport av djur till slakteri. För att göra en korrekt bedömning är det i allra flesta fall nödvändigt med ett besök på plats innan lastning.

9. Ersättningssystem

9.5 Utredarens överväganden och förslag

Punkt 1

Länsstyrelsen Gotland instämmer till fullo med förslaget att regeringen ska fortsätta arbeta för att möjligheten till djurvälståndersättningar ska utgå från åtgärder utöver EU:s gemensamma djurskyddslagstiftning och inte nationella lagar eller praxis. När det gäller ersättningsnivå för djurvälståndsstöd är det inte heller tillräckligt att stödet endast ska ersätta extra kostnader. Stödet behöver utgöra en viss extra kompensation för att fler ska söka och att djurvälståndet på så sätt drivs framåt.

Punkt 2

Länsstyrelsen Gotland ställer sig mycket positiva till att regeringen föreslås arbeta för att i EU förändra reglerna för grundvillkoren så den administrativa bördan minskar. En konkret åtgärd för att underlätta administrationen av investeringsstöden skulle kunna vara enhetskostnader för fler stödåtgärder som till exempel enhetsbelopp per hektar för täckdikning. Arbete behövs också för att de ekonomiska konsekvenserna vid sanktioner ska bli rättvisare och inte orimligt hårda, vilket de delvis är idag.

Punkt 3

Länsstyrelsen Gotland anser att ett införande av ersättning för vallodling på nytt är bra och viktigt för de får- och nötkreatursproducenter på Gotland som inte finns i kompensationsstödsområde och då inte får kompensationsstöd.

Punkt 4

Länsstyrelsen Gotland anser att det faktum att investeringsstöden inte räcker till i relation till antalet sökande är direkt begränsande för utvecklingen av djurvälstånd och effektivisering.

Investeringsstödet bör ökas i förhållande till stöd för kompetensutveckling. Eftersom behovet av investeringar är stort och byggkostnaderna har ökat kan det även finnas ett behov av att se över stödtaket framför allt med koppling till stallinvesteringar.

Allmänna synpunkter

Generella synpunkter på den administrativa bördan

För att minska bördan av administration och kontroller för producenter behöver utbyte av information mellan myndigheter underlättas. Idag står sekretessbestämmelser i vägen för samkontroller mellan olika myndigheter så som till exempel kommun och länsstyrelse. Kontrollbördan skulle genom samordning kunna fördelas jämnare och antalet kontrollbesök minskas för den enskilde producenten. Dessutom skulle myndighetsarbetet över ett sakområde kunna bli mer effektivt. Alternativt behöver kontrollområden så som animaliska biprodukter och livsmedel renodlas till en och samma myndighet.

Länsstyrelsen Gotland anser vidare att de lagstiftande och tillsynande myndigheterna inom primärproduktion gemensamt bör genomlysna den sammantagna lagstiftningen med fokus på att identifiera områden som överlappar. Syftet bör vara att samla och förenkla lagstiftningen utifrån livsmedelsrisker och andra avvikelser som lagstiftningen reglerar på flera olika sätt. En juridisk HACCP-process med syfte att förenkla lagstiftningen med bibehållen god livsmedelssäkerhet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Charlotte Petri Gornitzka med länsveterinär Maria H Eriksson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Lina Holmgren medverkat.

I handläggningen har länsveterinär Ebba Schwan, verksamhetssamordnare Julia Buskas, verksamhetssamordnare Ylva Tevell, verksamhetssamordnare Ingrid Jakobsson, handläggare Mårten Wirelius, handläggare Desirée Kristiansson, samt biträdande enhetschef Lotta Hallenfur medverkat.

I samband med yttrandet har även dialog förts med Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen Gotland.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.